

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Як сформувати нову політичну еліту України

11 лютого МЦПД ініціював і провів круглий стіл на тему “Хто керуватиме країною через десять років? Проблема формування політичної еліти України”. Мета заходу – обговорити за участі широкого кола представників зацікавлених сторін перспективи зміни еліт в Україні, шляхи просування молодих лідерів на провідні позиції в українській політиці, а також наскільки наявне середовище та механізми сприяють чи, навпаки, заважають цьому

У круглому столі взяли участь молоді українські політики, представники молодіжних організацій, експерти та представники засобів масової інформації. Молоде покоління сучасного українського політикуму репрезентували депутати Верховної Ради України Андрій Шевченко, Євген Суслов, Андрій Найдьонов, перший заступник міністра України у справах сім’ї, молоді та спорту Ілля Шевляк. Всеукраїнські молодіжні політичні організації представляли голова “Молодого народного руху України” Іван Крулько, голова “Спілки молодих соціалістів” Денис Волошин, голова виконкому Молодіжного союзу “Наша Україна” Святослав Бабіля, заступник голови “Батьківщини молоді” Олег Куявський.

З-поміж представників молодіжних громадських організацій були присутні голова “Фундації регіональних ініціатив” Олександр Солонтай, засновник “Форуму молодих лідерів України” Ігор Шевченко, член правління “Спілки ініціативної молоді” Владислав Пучич та інші. Разом з представниками молоді порушені питання обговорили провідні українські політологи та експерти у сфері освіти.

Молодь повинна брати ініціативу у свої руки

На думку директора МЦПД Володимира Нікітіна, створення еліти – принципове питання незалежності, безпеки та перспектив доброго життя для українців. Українське майбутнє залежатиме від того, якою буде нова еліта: чи матиме вона чітку картину майбутнього, стійкі принципи, на яких вона базуватиме свої дії, а також відповідальність за справу.

Втім, на думку Нікітіна, сама по собі нова еліта не сформується, а сьогоднішня верхівка нічого для цього не робить. Отже, молодь сама повинна визначитися у своєму намаганні стати елітою країни у майбутньому. Сприяння цьому може відбуватися завдяки змінам у таких суспільних системах, як освіта, громадянське суспільство та ЗМІ, рушійною силою яких стануть фахівці-ентузіасти.

Перший заступник міністра України у справах сім’ї, молоді та спорту Ілля Шевляк згодився, що за вирішенням численних проблем сьогодення виклики майбутнього, зокрема проблема виховання нової еліти, не отримує від держави належної уваги. Міністерство ініціює деякі заходи підтримки громадянського молодіжного руху в країні, проте ці зусилля стикаються з низкою проблем, які державна політика не в змозі подолати.

Українська молодь не консолідована

Перша з таких проблем – низька консолідація української молоді. У країні зареєстровано 151 всеукраїнську молодіжну громадську організацію та понад 4 тисячі регіональних і місцевих організацій. Однак реальна частка молоді, що бере активну участь у їхній діяльності, досить невелика. Рівень співпраці молодіжних організацій між собою та з органами влади також низький. Основні ресурси зосереджено у столиці, а тому регіональний молодіжний рух не отримує належної підтримки.

Як наслідок, українські політики не сприймають молодь як серйозну суспільну силу і у своїх передвиборчих програмах

приділяють набагато більше уваги проблемам пенсіонерів, аніж молоді. Дуже наочним є низьке представництво молоді у передвиборчих списках політичних партій і блоків, і цю проблему визнали більшість учасників круглого столу.

Брак механізмів передачі молоді знань

Ще одна проблема, яку зазначив Ілля Шевляк, – брак механізмів передачі знань, зокрема у сфері державного управління. Система освіти не може дати належної кваліфікації, а ефективних механізмів практичної підготовки немає.

Такі механізми існують у країнах розвинутої демократії, зокрема у Франції, досвід якої вартий вивчення та апробації в Україні. Знання про європейський досвід та європейські цінності надзвичайно потрібні молодим лідерам і майбутній політичній еліті, адже вони продовжуватимуть реалізацію стратегічної мети України – інтеграцію до Європейського Союзу.

Визнаючи численні проблеми, Ілля Шевляк запропонував молодим лідерам і молодіжним організаціям кілька напрямів співпраці, серед яких активна участь в оцінці та перегляді змісту молодіжної політики в Україні; підтримка створення та діяльності Європейського молодіжного центру в Україні; участь у роботі шкіл молодого політика та молодого журналіста.

Створення альтернативних організацій

Представники молодіжних організацій дуже критично висловилися щодо діяльності створеного 2005 року Українського молодіжного форуму, який Ілля Шевляк підтримує як інструмент консолідації молоді. На думку більшості учасників, він не є справді представницькою структурою і не зможе адекватно представляти український молодіжний рух у Європейському молодіжному форумі.

Учасники круглого столу висловили пропозиції щодо реформатування цієї структури або створення альтернативної. Засновник Форуму молодих лідерів України Ігор Шевченко закликав усі молодіжні організації не боятися створювати альтернативи до тих структур, що не вдовольняють вимоги молоді, активно і власним прикладом стверджувати авторитет і здобувати підтримку новим організаціям.

Цю думку поділяє і експерт Центру соціальних досліджень "Софія" Володимир Лупацій, який запропонував для молодих лідерів концепцію "контреліти" як такої, що має не лише фізично замінити нинішню верхівку у владі, а й принести вищу якість і способи діяльності у владі.

Нова еліта з новими якостями

Народний депутат України Андрій Шевченко наголосив, що прихід нової еліти не може відбутися як проста механічна заміна старших молодшими. Досвід такої механічної заміни на прикладі Києва, до керівництва яким прийшла молода команда, відображає найстрашніший сон прибічників зміни поколінь у політиці. Уся країна зараз бачить, як молоді, амбітні та підготовлені люди відтворюють і навіть посилюють найбільш негативні риси діяльності своїх старших попередників.

Тому йдеться не про заміну, а про усунення старої еліти разом з властивими їй якостями та прихід нової еліти з новими якостями. Перелік цих якостей можна сформулювати на прикладі успішних західних лідерів. Серед таких рис чільне місце посідають публічність, лідерство, здатність уособлювати нові зрозумілі цінності. На зміну традиційній для української політики "гнучкості" має прийти цілісний політик: коли те, що людина думає, говорить і робить, не відрізняється між собою.

Щоб сприяти формуванню такої нової еліти, і молоді, і небайдужим до цього питання представникам старшого покоління варто шукати нові, інноваційні інструменти та способи роботи, не обмежуватися наявними молодіжними структурами при політичних партіях. Великий вплив може зробити зміна правил приймання на державну службу, що за умови конкурентної оплати сприятиме приходу у сферу державного управління кращих представників молоді.

На думку народного депутата України Євгена Суслова, для формування нової еліти дуже важливим є самовизначення та самоорганізація молодих людей. Потрібно

не чекати лідерства й успіху, а прагнути до цього, ставити перед собою відповідні завдання та наслідувати позитивні приклади. Беручи на себе відповідальність через, наприклад, виборні посади у місцевому самоврядуванні, молоді лідери мають змогу уникнути негативного впливу нинішніх традицій українського політикуму та брати майбутнє країни у свої руки.

Народний депутат України Андрій Найдюнов наголосив важливу роль студентського самоврядування як шляху формування молодих лідерів. Він також зазначив важливість створення та реалізації довгострокових програм у сфері молодіжної політики, молодіжного культурного обміну з іншими країнами, у тому числі Росією та Білоруссю.

Політична еліта України не змінюється

Голова "Спілки молодих соціалістів" Денис Волошин звернув увагу учасників круглого столу на те, що за 16 років незалежності ротація політичної еліти України майже не відбувається, на провідних позиціях перебувають одні й ті самі люди. Стара еліта вже не відповідає вимогам часу, її діяльність призводить до щораз нових криз, яким не видно кінця-краю.

Однак основні політичні сили відчувають кадровий голод, який яскраво проявився на останніх виборах. Існують вдалі приклади залучення до лав політичних сил вихідців із журналістики, шоу-бізнесу, спорту. Натомість багато депутатів-новачків ніяк не проявили себе, нехтували обов'язками парламентарія.

Складається враження, що сучасну еліту немає ким замінити. Наявні механізми формування молодих лідерів, зокрема молодіжні організації, не дають потрібного результату. Така ситуація має кілька причин. По-перше, лідери політичних сил не вміють працювати з молоддю. Вони не усвідомлюють важливості виховання майбутньої еліти, тому не приділяють створенню, підтримці та співпраці з молодіжними організаціями належної уваги.

По-друге, молодь не бачить ідеології, яку вона може підтримати. Наявні політичні сили не пропонують ідей, які стимулювати б молодь до громадської та політичної активності. Різницю між ідеологією нинішніх основних парламентських політичних сил визначити дуже важко, так само як і між їхніми молодіжними організаціями. Ідеологічна робота має допомагати молоді чітко формулювати свої інтереси та визначитися з інструментами їх реалізації.

Третя проблема – це брак державної підтримки. Держава не тільки не вирішує проблеми української молоді, а й не дає молодіжним активістам змоги брати участь у формуванні та реалізації молодіжної політики. Заклик Дениса Волошина до об'єднання активної молоді навколо пошуку спільних національних ідей, створення цікавих спільних проектів підтримала більшість учасників круглого столу.

Система освіти має сприяти формуванню лідерів

Велику увагу привернув виступ директора Київського ліцею бізнесу Людмили Паращенко. Вона констатувала, що українська система освіти, починаючи зі шкільної, не сприяє не тільки формуванню лідерів і майбутньої еліти, а й отриманню молодими людьми навичок і вмінь, потрібних у нинішньому глобалізованому та висококонкурентному світі.

Українська школа за традицією спрямована на випуск "грамотної" людини, а за нових умов потрібно орієнтуватися на підготовку "компетентного" випускника. Інакше якісних спеціалістів, яких готують в Україні, використовуватимуть у бізнес-процесах і технологіях іноземні корпорації і країни, а реалізовувати нові управлінські технології не буде кому.

Це завдання потребує суттєвої перебудови школи, реформування змісту навчання, організації навчального процесу та методик. Спроби запровадження нових підходів до навчання здійснюються і у Київському ліцеї бізнесу, і в інших школах України. Проте для успіху потрібно, щоб держава хоча б як експеримент підтримувала такі ініціативи, надавала більше свободи та сприяла поширенню передового досвіду.

З-поміж проблем залучення молоді до політики зазначено практику формування закритих виборчих списків політичних партій. У цих умовах можливість молоді людини потрапити до списку визначається тим, наскільки вона сподобається лідеріві партії або його оточенню. Від професійних і людських якостей фактично мало що залежить. Потрібно змінити виборчу систему таким чином, щоб політики працювали на місцях із живими виборцями, підтримка яких і визначатиме склад виборчих списків. ■

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до експерта МЦПД Ігоря Шевлякова за телефоном (044) 484-44-00 чи електронною поштою ishevliakov@icps.kiev.ua

Вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеним до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу marketing@icps.kiev.ua, тел. (044) 484-4410, факс (044) 484-4402. Архів **Вісника центру** зберігається за адресою <http://icps.com.ua/publications/nl.html>. Редактор **Вісника центру** Ольга Львова (olvova@icps.kiev.ua), тел. (044) 484-4400. Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.